

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

А. М. Іванов

доцент кафедри готельно-туристичних та харчових технологій
Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини
Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"

УДК 338.48 + 330.322.3

ОСНОВИ РОЗРОБКИ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОГРАМ У СФЕРІ ТУРИЗМУ

Розкривається проблема формування науково обґрунтованих основних засад розробки регіональних інвестиційних програм у туризмі. Аналізується мета, цілі, завдання, принципи, можливості, ресурси, організаційні заходи щодо її формування і реалізації. Пропонуються реальні механізми розвитку інвестиційних процесів у туризмі.

Раскрывается проблема формирования научно обоснованных основных положений разработки региональных инвестиционных программ в туризме. Анализируется цель, задания, принципы, возможности, ресурсы, организационные мероприятия по ее формированию и реализации. Предлагаются механизмы развития инвестиционных процессов в туризме.

The article deals with the problem of the formation of scientifically grounded fundamentals of the working out of regional investment programs in the sphere of tourism. The aim, goals, tasks, principles, potential, resources, arrangements as for its formation and implementation are analyzed in the article. The practicable mechanisms of the investment processes development in the sphere of tourism are suggested.

Ключові слова: інвестиційний потенціал, моніторинг, інвестиційна привабливість, інвестиційна програма.

Зміна соціально-економічних умов господарювання визначає нові підходи до оцінки інвестиційного потенціалу регіонів. Це потребує аналізу, моніторингу та розробки шляхів вирішення проблем, пов'язаних з інвестиційною діяльністю всіх регіональних рівнів.

Економіка країни, куди вітчизняний інвестор практично не вкладає кошти у розвиток виробництва, не може бути привабливою для іноземного інвестора [1, с. 8].

Залучення іноземних інвестицій у туристичну галузь має здійснюватися з врахуванням цілей і завдань державних та регіональних програм розвитку туризму.

Серед них є створення ефективної моделі інвестиційної політики в галузі туризму.

Проведена оцінка необхідних ресурсів для виконання Програми виявила відсутність реальних показників, необхідних для планування і освоєння рекреаційних зон, розвитку засобів розміщення, прийняття інвестиційних програм в основних туристських регіонах. Адже, основний вектор перерозподілу економічних прав і повноважень у відповідності до Конституції України проходить у регіонах.

Основною метою Програми розвитку туризму в Миколаївській області, якої до сьогодення часу не існує (що є парадоксом в сфері регіонального господарювання), має бути здійснення заходів, спрямованих на розвиток туристичної галузі шляхом створення сприятливих умов для залучення іноземних і вітчизняних інвестицій та кредитних коштів у розвиток матеріально-технічної бази, створення туристичного продукту, здатного максимально задовольнити потреби міжнародного і внутрішнього туризму з врахуванням природно-кліматичного, рекреаційного, соціально-економічного та історико-культурного потенціалу області, її етнографічних особливостей [2; 3] як і в сусідніх Одеській та Херсонській областях.

Для реалізації поставлених практичних завдань необхідно науково обґрунтувати основні засади розробки регіональних інвестиційних програм у туризмі.

Механізм реалізації Державної програми розвитку туризму на 2002–2010 роки [4, с. 26–29] передбачає відпрацювання необхідних концептуальних положень для розробки відповідних організаційно-управлінських схем.

Розв'язання даної проблеми започатковано вітчизняними вченими, а саме Д. Стеченком [1; 5], де обумовлюється необхідність прискорення розробки в країні наукової концепції інноваційно-інвестиційної політики регіонального розвитку [1, с. 12].

Питанням управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері присвячено дослідження Й. Петровича та В. Гаврана. Основне завдання управління полягає в забезпеченості високих темпів економічного розвитку рекреаційно-туристичної сфери шляхом здійснення ефективної інвестиційної діяльності та розширення її обсягів, що вимагає у відносно стислі строки залучення необхідних обсягів для реконструкції недосконалої застарілої матеріально-технічної бази курортів і рекреаційних зон, створення відповідної інфраструктури й сфери послуг на рівні міжнародних стандартів в обслуговуванні рекреантів [6, с. 72].

Проблемам моніторингу інвестиційного клімату в соціально-демографічному розрізі присвячена стаття О. Пилинка, яка підкреслює необхідність системного підходу до дослідження інвестиційної привабливості регіонів при розробці інвестиційного паспорта [7, с. 85].

Методи оцінки ефективності інвестиційних проектів розглянуті в дослідженні І. Бубенко [8, с. 80].

Отже, базуючись на розробках учених, пропонуємо наше бачення вирішення проблеми формування науково обґрунтованих основних засад розробки регіональних інвестиційних програм у туризмі.

Мета статті полягає у розробці та науковому обґрунтуванні основних засад створення регіональних інвестиційних програм у туризмі, спрямованих на забезпечення економічного та соціального розвитку регіонів з урахуванням раціонального використання їхнього потенціалу, відтворення місцевих ресурсів та охорони навколишнього середовища.

Нові соціально-економічні умови господарювання спонукають до зміни підходів щодо оцінки інвестиційного потенціалу регіону.

Стратегія і практика формування і розвитку рекреаційно-оздоровчого туристичного комплексу повинні починатись із визначення місця і ролі рекреації в економічній структурі регіонів. Науково обґрунтовані інвестиційні регіональні програми розвитку туризму є важливою умовою зростання ефективності управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері.

Регіональні інвестиційні програми в туризмі можуть розроблятися як самостійні концепції або як складові загальних програм соціально-економічного розвитку регіонів,

включаючи показники інших інвестиційних програм.

Основою регіональних інвестиційних програм є інноваційно-інвестиційна політика регіону, яка враховує специфічні чинники. Сукупність інвестиційних проектів та організаційних заходів для залучення інвесторів, як вітчизняних, так і зарубіжних, у туристичну галузь є основою регіональних програм.

Науково обґрунтовані регіональні програми є інструментом посилення ролі регіонів в управлінні економікою та реалізації пріоритетних напрямків соціально-економічного розвитку регіону.

Державна інноваційно-інвестиційна політика має формуватися з врахуванням регіональних інвестиційних програм.

Адже включені до державної програми інвестиції будуть реалізовуватись, а об'єкти будуватися в конкретних регіонах на певних територіях, економічні інтереси яких слід враховувати повною мірою. Способами врахування цих інтересів можуть стати спільне пайове фінансування з державних і регіональних джерел, надання пільгових централізованих інвестиційних кредитів під гарантії місцевих банків.

Створення пільгового податкового режиму для інвесторів усіх форм власності, що вкладають капітал у проекти з регіональним пріоритетом, поліпшить інвестиційний клімат у регіоні, стимулюватиме вітчизняних і зарубіжних інвесторів [4, с. 1].

Стратегічною метою регіональної інвестиційної програми є підвищення рівня життя та соціального захисту населення регіону на основі активізації інвестиційної діяльності.

Виділяють два напрямки у виборі регіональної стратегії: продаж акцій діючих підприємств і залучення інвесторів у масштабні спільні проекти та визначення точок зростання економіки туризму, які можуть дати велику, але нерівномірну віддачу.

На основі прийнятої стратегії розробляється конкретна програма розвитку туризму в регіоні та її складова — інвестиційна програма.

Стратегія — це детальний всебічний комплексний план досягнення поставлених цілей.

Регіональні інвестиційні програми розвитку туризму повинні забезпечувати такі **цлі:**

- соціально-економічний розвиток регіону на базі раціонального використання його рекреаційно-туристичного потенціалу, відтворення місцевих ресурсів та охорони навколишнього середовища;

- підвищення технологічного та інформаційного рівня всіх сфер рекреаційно-туристичної діяльності для досягнення конкурентоспроможності продукту та послуг туристичних підприємницьких структур;

- комплексне розв'язання міжгалузевих науково-технічних та організаційно-управлінських проблем з метою активізації розвитку туризму;

- стратегічний розвиток туризму, сприяння створенню інноваційних форм його організації і управління [1, с. 19].

Основні завдання регіональної інвестиційної програми в туризмі, розв'язання яких має забезпечити досягнення основних її цілей, передбачають:

- обґрунтування стратегії перспективного розвитку території;

- опрацювання пріоритетних напрямків розвитку туризму в регіоні;

- визначення напрямів розвитку соціальної сфери регіону;

- оцінку наявного і перспективного ресурсного та інвестиційного потенціалу рекреаційно-оздоровчого туристського комплексу регіону;

- розробку заходів щодо підвищення інвестиційної привабливості туристської інфраструктури;

- розробку пропозицій щодо створення високорентабельних туристських центрів на базі сучасних технологій світового туризму;

- визначення потреби регіону в інвестиціях для реалізації загальнодержавних інвестиційних програм (за рахунок коштів державного бюджету та позабюджетних фондів);

— відбір і включення до регіональної інвестиційної програми інвестиційних проєктів, які мають здійснюватись за рахунок власних або залучених коштів підприємств туристичної галузі;

— розробку організаційних заходів щодо адміністративного, методичного та інформаційного забезпечення реалізації регіональної інвестиційної програми;

— визначення джерел фінансування інвестиційних проєктів та організаційних заходів, яке здійснюється в рамках регіональної програми;

— визначення шляхів, джерел і форм надходження інвестицій, які забезпечують виконання інвестиційної програми соціально-економічного розвитку туризму в регіоні;

— розробку заходів щодо використання заощаджень населення, створення інвестиційних фондів і компаній, інших структур;

— розробку заходів щодо переорієнтації кредитно-інвестиційної діяльності місцевих комерційних банків на реальний сектор економіки — туризм.

Принципи програми. Визначені цілі та завдання базуються на таких принципах:

— комплексний економічний розвиток рекреаційно-туристичної сфери регіону;

— зростання темпів розвитку і доходів рекреаційного господарства та підвищення рівня зайнятості населення;

— розвиток підприємництва та рекреаційного бізнесу;

— розширення масштабів природоохоронної діяльності з метою створення екологічної безпеки і найсприятливіших рекреаційних умов для відпочинку і лікування населення;

— реалізація великомасштабних заходів щодо відновлення, реставрації та збереження унікальних природних ландшафтів, пам'яток історії, культури, архітектури, відтворення звичаїв і традицій народу;

— одержання максимального прибутку від інвестиційної діяльності та забезпечення мінімальних інвестиційних ризиків;

— забезпечення фінансової стабільності і платоспроможності суб'єктів господарювання у процесі реалізації інвестиційних програм;

— додаткове залучення вільноконвертованої валюти за рахунок надання рекреаційно-оздоровчих послуг іноземним туристам, експорту окремих видів природно-рекреаційних ресурсів;

— апробація і більш активний розвиток нових форм міжнародної економічної співпраці, прискорена адаптація до умов міжнародного сервісу, прийомів і методів бізнесу в рекреаційній сфері [6, с. 72].

Можливості регіональних інвестиційних програм. У регіональних інвестиційних програмах розвиток туризму оцінюється за такими показниками:

— оцінка і рівень використання рекреаційно-туристичного потенціалу;

— рівень розвитку соціально-туристичної інфраструктури регіону;

— рівень розвитку інвестиційної інфраструктури;

— рівень розвитку ринкових відносин і комерційні структури рекреаційно-туристичного регіону;

— рівень криміногенних, екологічних, економічних та інших ринків [5, с. 21].

Організаційні заходи. Невід'ємною складовою частиною регіональної інвестиційної програми в туризмі мають бути організаційні заходи щодо її формування та реалізації, які включають такі елементи:

— фінансове забезпечення організаційних заходів регіональних спеціальних цільових програм та інвестиційних проєктів;

— інформування потенційних інвесторів, а також місцеві органи влади й управління туризму і рекреації про стратегію, її засади і напрямки інвестицій;

— відбір проєктів, які найбільш відповідають стратегії, цілям і завданням соціально-економічного розвитку регіону, опрацьовані із застосуванням сучасних методів проєктного аналізу, забезпечують високий рівень окупності витрат, передбачають створення нових робочих місць і позитивні екологічні результати, а також порівняно низькі рівні ризики.

До регіональної інвестиційної програми включають основні показники інвестиційних проектів.

Організаційними заходами, що розробляються, забезпечується безпека підприємницької та інвестиційної діяльності інвесторів, “прозорість” обороту капіталу, адміністративна, економічна, науково-методична, інформаційна та інша підтримка інвесторів. Реалізація організаційних заходів та інвестиційних проектів, передбачених регіональною інвестиційною програмою, зумовлює важливі для регіону економічні, соціальні, екологічні та інші результати. З цією метою необхідно узагальнити кількість і якість отриманих раніше результатів щодо окупності інвестицій, оцінити існуючу підтримку вирішення проблеми, забезпечити належний контроль за раціональною організацією та якістю робіт на об’єктах рекреаційно-туристичних послуг.

При формуванні регіональної інвестиційної програми першочергова увага повинна бути приділена оцінці впливу складових на економічну ефективність інвестиційної діяльності.

Важливою складовою інвестиційного клімату в рекреаційно-туристичній сфері є реєстрація прав власності, включаючи права на нерухомість, земельні ділянки, цінні папери.

Велику перспективу для розгортання інвестиційної діяльності має стимулювання лізингових операцій у рекреаційно-туристичній сфері, формування механізму залучення іноземних інвестицій.

Одним з ефективних шляхів залучення іноземних інвестицій є створення спільних лікувально-оздоровчих та туристичних комплексів, високорентабельних туристських центрів на базі сучасних технологій світового туризму. Важливим є механізм реалізації пілг для інвесторів.

Аналізуючи привабливі інвестиційні проекти в галузі туризму Миколаївщини, ми їх згрупували в табл. 1. Розрахунки інвестиційних надходжень від реалізації цих проектів наведено в табл. 2.

Таблиця 1.

Найбільш привабливі інвестиційні проекти в туристичній сфері Миколаївської області

Проект 1: Реконструкція туристичного розважального центру “Козацька застава Бузького-Гардова Паланка”	
Назва проекту	Реконструкція розважального центру “Козацька застава Буго-Гардова паланка”
Назва підприємства	ТОВ “Плавні”
Адреса	Арбузинський район, смт. Костянтинівка, пров. Піонерський, 3
Сутність проекту	Послуги розважального та спортивного характеру. Художнє оформлення в стилі козацьких оборонних споруд XVI–XVIII ст.ст.; будівництво огорожі стилізованої під фортечні споруди; виконання пішохідних стежок з твердим гранітним покриттям; будівництво 4-х VIP-будинків; будівництво диско-бару; будівництво міні-зоопарку; створення музею каменяра; закупка обладнання для кафе і бару; закупка плавзасобів (катер, човни; водні велосипеди, плаваючі будинки); будівництво пірса; організація станції обслуговування плавзасобів туристів на човновій станції; оздоблення будівлі човнової станції; благоустрій пляжу; реконструкція спортивних майданчиків; будівництво асфальтних доріг і майданчиків

Продовження таблиці 1.

Рівень готовності	Налагоджене громадське харчування, послуги з розважальних видів спорту, рафтингу
Проект 2. Будівництво краєзнавчого туркомплексу	
Назва підприємства	ПСП “Едем”
Адреса	56400, Миколаївська обл., с. Богданівка
Сутність проекту	Будівництво меморіального комплексу жертвам голокосту в роки ВВВ. Створення історичного та краєзнавчого музеїв. Будівництво краєзнавчого туристично-розважального комплексу з наданням екскурсійних, готельних, оздоровчих та інших послуг.
Рівень готовності	Виділена земельна ділянка та розпочато будівництво готелю. В наявності історичний матеріал (відеофільми, архівні документи, свідчення очевидців). На місці захоронення жертв єврейської національності в роки ВВВ відкритий пам’ятний знак. Насаджений парк. Інститут археології АНУ проводить археологічні розкопки епохи бронзи.
Проект 3. Будівництво туркомплексу — парку “Легенди Бузького Гарду”	
Назва підприємства	ПП “Трищевич Богдан Григорович”
Адреса	55000, м. Южноукраїнськ, вул. Комсомольська, буд 3, к. 113
Сутність проекту	Будівництво туристичного комплекс-парку “Легенди Бузького Гарду”, туристичного селища на 100 місць, з хостелом на 50 місць
Рівень готовності	Розроблено інвестиційний проект
Проект 4. Комплексний розвиток території курорту “Очаків”	
Назва підприємства	ТОВ “Визит Альянс”
Адреса	54010, м. Миколаїв, вул. Морехідна, 14
Сутність проекту	Концепція розвитку рекреаційної зони передбачає створення єдиного курортного комплексу, цільове зонування території, створення сучасних курортних утворень, що включають комфортне житло, розвинуту мережу суспільно-комерційних об’єктів, сучасну інженерну та транспортну інфраструктуру, розвиток екскурсійних історичних та культурних об’єктів.
Рівень готовності	Розробка проекту
Проект 5. Реконструкція оздоровчого комплексу “Жемчужна”	
Назва підприємства	ТОВ “Визит Альянс”
Адреса	54010, м. Миколаїв, вул. Морехідна, 14

Закінчення Таблиці 1.

Сутність проекту	Будівництво на території ОК “Жемчужна” апартамент-готелю, корпусів для сімейного відпочинку, зблокованих будинків, універсального розважального центру, медичного центру, спортивного комплексу, пункту обслуговування малих морських суден, реконструкція існуючих спальних корпусів шляхом добудови мансардних поверхів.
Рівень готовності	Введено в експлуатацію два спальні корпуси, реконструйовані чотири корпуси, створені об’єкти інфраструктури. Отриманий дозвіл на будівництво мансардних поверхів, розробляється проектна документація по інших об’єктах, зареєстрована база для стоянки маломірних (малих) суден.
Проект 6. Будівництво бази відпочинку “Кримка”	
Назва підприємства	ПП “Тончарук Василь Євстафійович”
Адреса	55200, Миколаївська область, Первомайський район, с. Кримка
Сутність проекту	Розбудова туристично-розважального комплексу у вигляді міні-села з національним українським колоритом, селище на основі дерев’яного житлового будівництва. Комплекс розрахований на відпочинок 600 людей
Рівень готовності	Розроблено бізнес план

Таблиця 2.

**Розрахунки інвестиційних проектів туристичної сфери
Миколаївської області**

Назва проекту	Загальний обсяг інвестицій, тис. дол. США			Термін окупності, років
	Всього	Власних коштів	Потреба в залученні коштів	
Реконструкція туристичного розважального центру “Козацька застава Буго-Гардова Паланка”	1500,0	500,0	1000,0	5
Будівництво краєзнавчого туркомплексу	1500,0	300,0	1000,0	10
Будівництво туркомплексу–парку “Легенди Бузького Гарду”	9200,0	200,0	9000,0	5
Комплексний розвиток території курорту “Очаків”	150000,0	50000,0	100000,0	9
Реконструкція оздоровчого комплексу “Жемчужна”	20000,0	7000,0	13000,0	9
Будівництво бази відпочинку “Кримка”	1200,0	200,0	1000,0	7

Як бачимо із табл. 2, інвестуючи 6 об'єктів туризму, підприємці Миколаївщини можуть за 5–9 років окупити вкладені інвестиції та отримати прибутки в десятки разів більші. Проекти, запропоновані для інвестування, є всі 100 % приватної форми власності. Від їх впровадження в життя можна мати не тільки доходи в грошовому еквіваленті, а й підвищення рівня зайнятості населення, розвиток інфраструктури, в цілому — підвищення добробуту населення Миколаївської області. Ці проекти є невеликими за обсягами інвестицій. До інвестування слід залучити цілі рекреаційні території — затоку Бейкуш (розвиток грязелікування), Кінбурнську косу (розвиток оздоровчої рекреації), Коблевсько-Рибаківську рекреаційну зону (розвиток великого спектру туризму) і т.д.

Отже, формування регіональних інвестиційних програм у туризмі повинно здійснюватися з врахуванням таких вимог: спрямування інвестицій на розгортання новітніх наукомістких високотехнологічних методів рекреації і туризму, створення сучасної ринкової інфраструктури туризму, спільних підприємств з їхньою подальшою експансією на туристичні ринки за межами України.

Список використаних джерел

1. *Стеченко, Д. М.* Інноваційні форми регіонального розвитку [Текст] : [навч. посібн.] / Д. М. Стеченко. — К. : Вища школа, 2002. — 432 с.
2. Програма розвитку туризму в Херсонській області на 2002–2010 роки № 85–4/2002 від 22.11.2002 р. [Текст] [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.oda.kherson.ua/uk/frontend/page/12/cilovi-programi>
3. Концепція розвитку туризму в м. Одесі на 2007–2015 роки № 1395–V от 04.07.2007 р. [Текст] [Електронний ресурс] — Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/OD070420.html
4. Державна програма розвитку туризму в Україні до 2010 року. Правове регулювання туристичної діяльності [Текст]. — К. : Юрінком, 2002.
5. Регіонологія туризму : [наук.-метод. вид.] [Текст] / [Стеченко Д. М., Сабадош А. О. і ін.] ; за ред. Д. М. Стеченка. — К. : КУТЕП, 2004. — 345 с.
6. *Петрович, Й.* Управління інвестиційною діяльністю в рекреаційно-туристичній сфері [Текст] / Й. Петрович, В. Гавран // Регіональна економіка. — 2004. — № 1. — С. 70-76
7. *Пилинок, О.* Інвестиційна привабливість регіонів України: соціально-демографічний аспект [Текст] / О. Пилинок // Економіка України. — 2002. — № 12. — С. 82-85
8. *Бубенко, І.* Про методи оцінки ефективності інвестиційних проектів [Текст] / І. Бубенко // Економіка України. — 2002. — № 12. — С. 80-83

*Рекомендовано до друку кафедрою готельно-туристичних та харчових технологій
Миколаївського міжрегіонального інституту розвитку людини
Відкритого міжнародного університету розвитку людини "Україна"
(протокол № 10 від 28 червня 2010 року)*

Надійшла до редакції 01.08.2010

